

EXPLOTACIÓ INFANTIL (xtec.cat)

Nosaltres tenim de tot, tenim menjar , tenim casa i no ens donem compte de la sort que tenim. Però no tothom té la mateixa sort. Sense anar tan lluny hi ha molts nins que són maltractats. Sempre treballan cobrant molt poc i sense possibilitats de rebre una educació.

Què és explotació infantil?

Totes les persones, quan naixem, tenim uns mateixos drets i deures: dret a una identitat, a l'educació, a la salut,... Aquests drets i deures estan recollits a la Declaració Universal dels Drets Humans que es va fer ara fa uns 50 anys i permeten la llibertat de tothom i el poder gaudir d'una vida digna. Tot i això, avui dia encara es violen alguns d'aquests drets. És el cas de L'EXPLOTACIÓ INFANTIL, que consisteix en abusar egoïstament dels infants dèbils i fer-los treballar forçosament, privant-los d'anar a l'escola i perjudicant la seva salut.

El terme explotació infantil s'usa per a designar l'abús laboral dels nins, amb consideracions insuficients al seu desenvolupament personal, seguretat, educació, salut i perspectives de futur. Els nins són obligats o induïts a realitzar treballs que haurien d'estar realitzats per persones adultes, en unes condicions que a vegades són d'esclavitud.

Els casos més coneguts són l'agricultura, la fabricació de catifes, pilotes de futbol,... (es considera que una gran part de les manufactures de baix preu que es venen al món han eixit de mans infantils), els serveis domèstics, la utilització de la canalla com a captaires, la recerca de restes de menjar i la prostitució infantil. Molts sofreixen pallisses, són violats o traslladats per la força d'un país a un altre com mà d'obra il·legal i forçats a treballar contra la seva voluntat.

La misèria en la que han nascut, la falta de consciència dels empresaris i la desídia dels governs els condemna a treballar, enlloc d'estar jugant i aprenent. Molts sofreixen pallisses, són violats o traslladats per la força d'un país a un altre com mà d'obra il·legal i forçats a treballar contra la seva voluntat.

Qui són els afectats:

S'estima que hi ha arreu del món uns 246 milions de nens i nenes explotats, i no sols als països menys desenvolupats. D'aquests uns 1,2 milions haurien estat víctimes del tràfic de menors, uns 5,7 milions haurien estat forçats a treballar en condicions de servitud o altres formes d'esclavitud, uns 1,8 milions obligats a exercir la prostitució o a treballar en pornografia , uns 0,3 milions obligats a participar en conflictes armats o altres activitats il·lícites (0,6 milions). No obstant, la immensa majoria dels nins i nines que treballen -el 70% o més- es dedicarien a l'agricultura.

Les estimacions per regions aboquen les següents dades:

* Les regions d'Àsia i el Pacífic posseeixen la xifra més elevada de nens i nenes d'edats compreses entre els 5 i els 14 anys que treballen: 127,3 milions en total (el 19% dels nens i nenes d'aquestes regions treballen). Per exemple, a la Índia, els nens teixeixen catifes a llocs insalubres, sense descans, encadenats per a que no s'escapin.

* A l'Àfrica subsahariana s'estima que existeixen 48 milions de nens i nenes que treballen. Un de cada tres (el 29%) menors de 15 anys treballa.

* A Llatinoamèrica i al Carib hi ha aproximadament 17,4 milions de nens i nenes que treballen (el 16% dels nens i nenes de la regió).

* El 15% dels nens i nenes d'Orient Mitjà i Àfrica septentrional treballen.

* Als països amb economies industrialitzades i de transició existeixen aproximadament 2,5 milions de nens i nenes que treballen.

4. On i quan va començar:

L' explotació infantil ha passat des de sempre però ara se'n parla més des de que es parla dels drets dels infants (1989).

TIPUS D' EXPLOTACIÓ INFANTIL

-treball:

Hi ha uns 40 milions de nens que han de treballar a l'agricultura, a les fàbriques, en petites indústries, en la mineria, en el taller d'artesanía, en l'hostalera, en botigues, venedors ambulants. La causa de que passi això en els països que estan en procés de desenvolupament és la manca de recursos econòmics, el domini colonial que gairebé tots van patir, el descens escolar que van tenir els nens i nenes d'entre onze i dotze anys i l'augment de població.

-prostitució :

Definició: la prostitució infantil consisteix en l'ús de menors en activitats sexuals amb remuneració econòmica o altre tipus de compensació (menjar, roba, habitatge, droga,...) Aquest tipus de pràctica està molt extesa. Conseqüències de la prostitució als països del Tercer món:

Aquest tipus d'explotació impedeix als nins i nines la seva educació, amenacen la seva salut física i psíquica, els impedeix viure una vida normal amb dignitat i causa un dany important a la seva autoestima. La majoria de nins i de nines acaben morts a causa de la SIDA, tuberculosi, o altres malalties com a conseqüència de les relacions que són obligats a mantenir..

Com són les persones que recorren a la prostitució de menors?

1. Més d'un 90% dels casos es tracta d'homes.
2. El 70% dels casos superen 35 anys d'edat.
3. Normalment són professionals qualificats.
4. Cerquen treball a prop dels nins per introduir-los en una xarxa de la

prostitució infantil.

5. El seu nivell social es mig o mig alt.6. El 75% no tenen antecedents penals.

-soldat:

Centenars de milers de nins i nines a tot el món són víctimes de l'explotació més ferotge i violenta que existeix, la de les armes.

El reclutament per part d'exèrcits i grups armats d'oposició d'aquests nens és cada dia més freqüent. Un factor a tenir en compte per explicar l'augment de menors en conflictes armats és l'aparició d'armes lleugeres que fàcilment poden ser utilitzades per nins o nines.

Segons dades que ofereix UNICEF, hi ha 55 països en que s'obliga als menors a formar part de conflictes armats. No obstant això aquestes dades són confuses ja que molts governs i grups armats neguen o emmascararen la seva existència, potser és que ells mateixos veuen la vergonya i barbàrie que aquestes activitats signifiquen, com per poder oferir dades exactes. Actualment es calcula que hi ha uns 350.000 menors armats, 200.000 dels quals són menors de 15 anys. Les formes de reclutaments són diverses, molts són segrestats al carrer a punta de pistola obligats a veure com maten a la seva família o fins i tot protagonitzant ells mateixos aquests assassinats per així trencar tot tipus de vincle familiar, també són trets de les escoles i esglésies. Tot i així, en països extremadament pobres, on la guerra és pràcticament constant, molts menors es veuen abocats a ingressar a les forces armades o grups armats de manera voluntària, per tal de fer front a la gana i tenir assegurat cada dia l'aliment que els permeti sobreviure. Molts d'ells provenen de famílies desestructurades per la guerra, de la misèria i la fam, és per això que s'incorporen a aquests grups, per aconseguir un entorn aparentment protector i perquè saben que amb una arma a la butxaca no patiran gana.

Les experiències traumàtiques que viu el nin o nina soldat acostumen a provocar trastorns psicològics, de personalitat i depressions. Sentiments com la por, la venjança, el rancúnia o l'angoixa són només alguns dels símptomes que presenten aquests menors després d'haver viscut l'infern de la guerra. Les conseqüències físiques que els deixa el pas per la guerra, com per exemple lesions, amputacions, malalties, addicció a les drogues, etc. poden dificultar la reinserció del nin o nina a la societat o comunitat on varen néixer, ja sigui perquè tenen por de patir represàlies per totes les crueltats que hagin pogut cometre, o bé perquè els costa desvincular-se de la seva condició de soldats, de la protecció que fins llavors sentien.

Drets de la infància

A partir de la promulgació de la Convenció de 1989 s'ha anat adequant la legislació interna als principis contemplats en la Declaració. Encara que la legislació i el sistema jurídic de cada país sol ser diferent, gairebé la totalitat dels països han anat consagrant mesures especials per a la seva protecció, a nivell legislatiu i fins i tot drets constitucionals. Entre els Drets de la infància destaquen els següents:

- A la vida.
- Al descans, l'esplai, el joc i les activitats recreatives.
- A la llibertat d'expressió i a compartir els seus punts de vista amb altres.
- A un nom i una nacionalitat.
- A una família.
- A la protecció durant els conflictes armats.
- A la llibertat de pensament, consciència i religió.
- A la protecció contra el descuit o tracte negligent.
- A la protecció contra el treball infantil i contra l'explotació econòmica en general.
- A la informació adequada.
- A participar plenament en la vida cultural i artística.
- Al més alt nivell possible de salut.
- A l'educació.
- A un nivell de vida adequat al seu desenvolupament, particularment pel que fa a la nutrició, el vestit i l'habitatge.

Lectura 1: Explotació de mà d'obra infantil.

No tot el treball infantil, evidentment, és tan repugnant com les formes més perilloses i explotadores. Fins i tot els més fervents partidaris del no-treball infantil reconeixen que tasques apropiades poden aportar als nens habilitats i responsabilitats, mantenir unides a les famílies i contribuir als ingressos familiars. A l'avaluar l'abast del treball infantil i dibuixar solucions, és crucial definir què és el treball infantil, i distingir formes explotadores de formes apropiades.

UNICEF ha desenvolupat un conjunt de criteris bàsics per a determinar si el treball infantil és explotador. Defineix que el treball infantil és inadequat si:

- és amb dedicació exclusiva a una edat massa primerenca.
- es passen massa hores treballant.
- el treball provoca estrès físic, social o psicològic indegut.
- es treballa i es viu en el carrer en dolentes condicions.
- el salari és inadequat.
- el nen ha d'assumir massa responsabilitat.
- el treball impedeix l'accés a l'escolarització.
- el treball mina la dignitat i autoestima del nen (com l'esclavisme i l'explotació sexual).impedeix aconseguir un ple desenvolupament social i psicològic.

Hi ha uns 40 milions de nens que han de treballar a l'agricultura, a les fàbriques, en petites indústries, en la mineria, en el taller d'artesia, en l'hostalera, en botigues, venedors ambulants. La causa de que passi això en els països que estan en procés de desenvolupament es la manca de recursos econòmics, el domini colonial que gairebé tots van patir, el descens escolar que van tenir els nens i nenes d'entre onze i dotze anys i l'augment de població.

Sovint, als nens els hi encomanen treballs lleugers, però el problema es que són molt perillosos tant per la seva salut com per la seva seguretat, com per exemple: la fabricació de coets, bufat de vidre, transport de vidre incandescent, utilització de materials tòxics a les tintoreries, treballs que impliquen la exposició a la pols i als pulmons en les fàbriques tèxtils, al fred i a la calor per la manufacturació de diversos productes, treball d'esfondrament de diversos materials, proximitat de forns i màquines sense protecció.

Les condicions en que treballen són molt indesitjables e indeficients, ja que treballen sense claredat, ventilació, les condicions sanitàries deixen bastant que desitjar i les precaucions de seguretat no arriben als mínims.

En alguns països és normal que portin als nens rurals a les famílies urbanes, que pràcticament els venen. Aquests nens al arribar a aquella família és explotat amb un treball excessiu i molt dur, i molts cops no cobren, ja que són fills adoptats i representa que treballen per a la família. També molts d'ells són maltractats. Un altre cas d'explotació amb les nenes és que les venen a proxenetes o màfies i s'hauran de prostituir, quedant-se ja amb les seqüeles i amb les diferents enfermetats que són de transmissió sexual, com per exemple, la indesitjable SIDA.

Les xifres dels nens explotats laboralment cada cop pugen més i guanyen uns deu cops menys que un adult.

Al Sud d'Àsia treballen uns cent milions de nens, dels quals, un 20% fan jornades de tretze hores i reben un sou de quinze a vint euros al més.

A Latinoamérica, on treballen uns disset milions de nens entre cinc i disset anys, el que guanyen aquests és del deu al vint per cent dels seus ingressos familiars.

En els països més pobres hi ha explotats uns tres-cents milions de nens explotats laboralment, que diverses organitzacions intenten dur a terme a que els productes del Tercer Món estiguin elaborats en unes condicions dignes de treball, salari i edat.

Lectura 2: LA ESCLAVITUD INFANTIL EN EL CONTEXTO DE LA GLOBALIZACIÓN.

La sociedad, que prefiere el orden a la justicia, trata a los niños ricos como si fueran dinero, a los niños pobres como si fueran basura, y a los del medio los tiene atados a la pata del televisor. Mucho antes de que los niños ricos dejen de ser niños y descubran las drogas caras que aturden la soledad y enmascaran el miedo, ya los niños pobres están aspirando pegamento. Mientras los niños ricos juegan a la guerra con balas de rayos láser, ya las balas de plomo acribillan a los niños de la calle, porque, desde el punto de vista del sistema, la vejez es un fracaso, pero la infancia es un peligro. Algunos expertos llaman "niños con escasos recursos" a los que disputan la basura con los buitres en los suburbios de las ciudades. E. Galeano.

Junto con el incremento de la mendicidad, las clases peligrosas en los suburbios y el paro, reaparece en este fin de siglo la figura del niño que trabaja, mostrando todo ello la deshumanización que provoca la globalización económica. El paralelismo con la situación de capitalismo salvaje del siglo pasado descrita por Charles Dickens, Victor Hugo, Emile Zola o Edmundo de Amicis, sería más que evidente si no fuera porque el sistema, a través de los medios de comunicación, ha introyectado su visión en enriquecidos y empobrecidos. Hoy, la pobreza puede merecer **lástima**, pero ya no provoca indignación; se considera que hay pobres por las **leyes del juego** (léase "del mercado") o por la **fatalidad del destino**. En el planteamiento neoliberal, los pobres son incluso un **mal necesario**, para disciplinar a la parte de la población con más riesgo, que todavía tiene trabajo y puede consumir, y así exhortarle a que no proteste y sea más "competitiva". Vamos entonces a tratar de desvelar en qué consiste eso de ser "competitivos" y las raíces de lo que está pasando para empezar a tomar conciencia y que salte la chispa que nos haga luchar por un mundo más **justo**.

LOS ROSTROS DE LA EXCLAVITUD INFANTIL

En América Latina trabaja 1 de cada 5 niños con edades comprendidas entre los 5 y los 14 años, en África 1 de cada 3, en Asia 1 de cada 2. En la Unión Europea, son dos millones, sobre todo en las zonas sacudidas por las estructuraciones ultra liberales como el Reino Unido aunque también en otros países socialmente avanzados (¿?) como Dinamarca, Holanda o Francia existe el trabajo infantil enmascarado bajo la forma de contratos de aprendizaje. En

Italia los niños semi analfabetos trabajan en los supermercados, confeccionando prendas de imitación, vendiendo heroína... En nuestro país habría cerca de un millón de menores de 16 años trabajando.

De cada dos niños pobres, uno trabaja como un esclavo a cambio de la comida o poco más: vende chucherías en las calles, es la mano de obra gratuita de los talleres, las cantinas familiares y el campo. Asimismo se encuentra en la servidumbre por deudas, en las maquilas, en el servicio doméstico y en la economía sumergida. Los niños son **la mano de obra más barata** de las industrias de exportación que fabrican los productos de consumo para las grandes tiendas del mundo: pesticidas (Baygon), cosméticos (Christian Dior), ropa, calzado (Nike, Reebok) o juguetes. La mayor parte de los pedidos de muñecas en Hong Kong proviene de EEUU; cuando se acerca la Navidad, la dirección de la fábrica de Kader obliga a hacer turnos de 24 horas con dos breves pausas para la comida. Según uno de los dirigentes, si se gestionasen las cosas de otro modo, "cerraríamos la fábrica y la transferiríamos a Tailandia o a las Filipinas". De hecho, los juguetes de Mattel, Lego o Chicco provienen en un 80% de China, Indonesia y Tailandia. Y en Haití, los trabajadores cosen para Walt Disney a 20 peniques la hora. (20 cèntims d'€).

¿Y el otro niño?. De cada dos niños pobres, uno sobra. El mercado no lo necesita: serían los millones de niños de la calle en el mundo, los "meninos da rua", los "gamines", los "polillas", los "canallitas", sujetos a la violencia, a la prostitución, al alcohol o a otras drogas.

¿POR QUÉ?

Se nos transmite la idea de que el **mercado** es la libertad..., cuando uno tiene dinero. Quien no compra no existe. ¿Qué destino tienen entonces los dueños de nada en un mundo donde el derecho de propiedad privada se está convirtiendo en el único derecho sagrado?. ¿Por qué unos pocos viven en el lujo mientras que el resto está condenado a la pobreza y la opresión?.

Los niños pobres son los que más ferozmente sufren la contradicción entre nuestra cultura que manda consumir y una realidad que lo prohíbe. El hambre los obliga a robar, a prostituirse o a trabajar como esclavos, pero también la **sociedad de consumo** los insulta ofreciéndoles lo que les niega.

Este sistema, que fomenta el individualismo y la competitividad, es el culpable; un sistema que considera al trabajador sólo como un coste a rebajar para permitir así el enriquecimiento de la empresa, en el que la ley del beneficio es erigida en ley divina: al pie de su altar se ofrecen los sacrificios de los niños y de la dignidad humana. Por eso, una niña en el Tercer Mundo, está trabajando durante 8 meses, 12 horas al día, 6 días a la semana, en condiciones de subalimentación, realizando un trabajo repetitivo con productos inflamables e insalubres para adquirir lo que recibe en Navidades un niño de EEUU sólo en juguetes.

Como los ricos son pocos, el mercado para las **multinacionales** es pequeño. Entonces deben competir ferozmente, arrasando con todo un siglo de luchas en defensa de los derechos laborales. Avidas de costes cada día más bajos, trasladan su producción a países donde el paro es alto y donde la pobreza empuja a la gente a aceptar condiciones de trabajo del siglo XIX: horarios y ritmos extenuantes, castigos corporales, despidos masivos, represión policial en caso de actividad sindical... y el trabajo de los niños. Los empresarios del Tercer Mundo educados en Europa, consideran más lucrativo contratar a los niños porque son más sumisos, no hacen huelgas, no molestan y se dejan despedir sin reclamar. De esta forma, la venta de niños o su trabajo a domicilio es el resultado de una ecuación económica, los padres no se contratan y se ven obligados a entregar a los hijos; y por eso se da la perversión de que existan 55 millones de parados adultos en la India y 55 millones de niños trabajando.

Todo esto se maquilla hipócritamente por las empresas. Reebok concede cada año premios a personas de todas las nacionalidades que hayan luchado en favor de los derechos humanos, premios que forman parte de los gastos de publicidad de la compañía. Los derechos humanos se convierten así en una inversión para incrementar las ventas.

Los **organismos internacionales** proponen amplios recetarios que escurren el bulto y plantean poco impacto porque contemplan al niño aislado de la estructura de relaciones internacionales que en última instancia es la causa de su explotación. Por otra parte, la ratificación de tantas declaraciones, no garantiza su cumplimiento, no hay sanciones si se infringen, los estados hacen reservas cuando las ratifican y no existe jurisdicción internacional que las exija.

Además, las convenciones suelen caer en el posibilismo más duro, lo que se refleja en la frase de una alta mandataria de la OIT, organismo fuertemente infiltrado por las multinacionales: "si impedimos el trabajo de los niños nos encontraremos promoviendo la prostitución infantil". Efectivamente, hay personas para las que el trabajo de los niños es bueno porque les ayuda a ganar algo para salir al menos de la calle. Naturalmente estas personas lo consideran bueno para los hijos de los demás. Para los propios, sostienen que los pequeños deben ir a la escuela y vivir en un ambiente estimulante.

La vida de un niño es como un trozo de papel sobre el cual todo el que pasa deja una señal. Sobre los cuerpos de los niños trabajadores no se dejan mensajes de amor sino heridas profundas que les mutilan para el resto de sus vidas. (Proverbio chino).

Las grandes centrales **sindicales** internacionales, pese a que emiten críticas y financian programas de ayuda, siguen utilizando la expresión mercado de trabajo. Esto supone admitir que el trabajador es una mercancía a la que se puede presionar para comprarla lo más barato posible, que se puede explotar a los niños o que hay que "saber venderse" para encontrar empleo.

Mientras tanto, el papel del **Estado** se reduce cada vez más a gestionar - porque los que gobiernan son los mercados- y a ocuparse de la disciplina de la

mano de obra barata y de la represión de las peligrosas legiones de brazos que no encuentran trabajo.

QUE SE PUEDE HACER

Cada niño viene al mundo con el mensaje de que Dios aún no está descorazonado del hombre. R. Tagore.

La actitud más peligrosa es el pesimismo. No digas que no se puede hacer nada porque es demasiado grande el problema. Sobre los sentimientos de impotencia, los grandes construyen sus imperios. Cuando la gente ha querido, a través de la historia, ha demolido las estructuras más poderosas, con una lucha perseverante y tenaz.

Se trata de acabar con la pobreza, **modificando sus causas**, cambiando profundamente la organización económica y las relaciones económicas internacionales. Nuestra prosperidad es la consecuencia de un sistema de latrocinio y explotación. **Utilizar el boicot**, cuando en Europa consumimos el 4% del trabajo de niños esclavos, es una acción pero aún no es suficiente. Hay entonces que decir no al sistema con un **cambio radical de nuestro estilo de vida**. No se puede vivir en la esquizofrenia de ser solidarios los días pares y competitivos los impares. *Consumir menos, aprender a ser más pobre, a contentarse con tener menos ... ¡para ser más!* (P. Alex Zanotelli, desde las chabolas de Korocho). Si algunos son pobres es porque otros han acumulado o heredado de más y ese de más es propiedad robada hasta que no sea compartido con los pobres. *La mayor parte de lujos y muchas de las llamadas comodidades de la vida, lejos de ser indispensables, son verdaderos obstáculos para la emancipación de la humanidad.* H.D. Thoreau.

Las campañas suelen dar la idea de que los pobres no tienen medios ni voluntad, poder ni cultura y nosotros hemos de ayudarles. Sin embargo, la lucha ya se está llevando a cabo y siendo organizada en el Sur: una vez liberados de la esclavitud, muchos niños se comprometen juntos en las diversas áreas laborales donde han sido explotados, con una visión internacionalista y radical. Así, el Frente de Liberación del Trabajo Forzado en Pakistán está uniendo esfuerzos en distintos sectores, los ladrillos, las hilanderías, etc, haciendo frente común a la profusión de intermediarios; Inventan carteles que denotan su profunda conciencia *¡No compréis la sangre de los niños!* para alertar a la opinión pakistani e internacional; Reclaman que el alfabeto reemplace al oficio de tejedor y que un maestro de escuela supla a los amos de los talleres.

Nosotros queremos contribuir a la Marcha Global contra la Explotación de la Infancia, que se está desarrollando por todo el mundo, desde Manila, Río de Janeiro, Ciudad del Cabo, etc para converger en Ginebra en la reunión de la OIT, realizando un análisis de la situación y abriendo caminos hacia un compromiso radical. Despertarnos de la anestesia de la tele-basura, los jóvenes y adultos en paro, en precario, y las personas con corazón en el Norte

para **volvernos a los que ya han sido expulsados fuera y organizarnos todos juntos para trabajar por la utopía y la fraternidad.**

Hombre, hermano mío, ¿qué has hecho? No vuelvas la cabeza. ¿Quién quitará esas estructuras que aplastan a millones de hijos de Dios y que llegan a matar más que las más sangrientas guerras?. Es media noche en el mundo...Más ¿cómo olvidar que tú, el Hijo de Dios, en tu encarnación has querido nacer precisamente a media noche?. ¿Cómo olvidar que tanto más bella es la aurora cuanto la noche es más sombría? ¡Cuando Dios ayuda a los niños, hacen temblar a los gigantes!. Porque el amor es más fuerte que el odio. (Sinfonía de los dos mundos. Helder Camara).

PREGUNTES DEL PROYECTO.

1. Què és explotació infantil?
2. A què són obligats els nins? Quines són les seves condicions?
3. Quins tipus de feina solen fer?
4. Per què aquests nins comencen a fer feina?
5. Quants nins treballen arreu del món aproximadament? A quin continent amb més intensitat?
6. Anomena i explica els diferents tipus de treballs d'explotació infantil.
7. Conseqüències de la prostitució als països del Tercer món.
8. Quines són les formes de reclutament dels nins soldats?
9. Quines són les conseqüències físiques i psicològiques d'un nin soldat?
10. Quins són bàsicament els drets dels infants? De quin any daten? Fes una breu valoració sobre la vulneració d'aquests drets als nins que són explotats.
11. Quins són els criteris que ha desenvolupat Unicef per a determinar si el treball infantil és explotador? (lectura 1)
12. Resum i valoració sobre lectura 1 (mínim 10 línies).
13. Resum i valoració sobre lectura 2 (mínim 10 línies).
14. Dona la teva opinió personal sobre l'explotació infantil. Com creus que podríem acabar amb ella?